

ПЕЙО ЯВОРОВ ЗАТОЧЕНИЦИ – АНАЛИЗ

Творбата принадлежи към стихотворенията с революционно-патриотична тематика. Участието на поета в борбата за освобождаване на Македония и Източна Тракия от турското владичество придава по-голяма убедителност на творбите от този тип („Хайдушки песни”, мемоара – „Хайдушки копнения”). Съдбата на заточениците се вписва и в друг контекст различен от патриотичния-става въпрос за творби като „Арменци”, „Бежанци”, „Евреи” – участта на принудителния изгнаник, на човека, когото обстоятелствата или някакво съдбовно проклятие пропъждат далечно от близките и родното, е близка за поета. Той проявява повишена чувствителност към страданието и обречеността на хората, тяхната трагична предопределеност. Първото заглавие на „Заточеници” е „Към Подрумнале”. Конкретното събитие отпращането на група пленени участници в Солунските атенати към крепостта в Мала Азия, при промяната на заглавието придобива по-широко универсален оттенък. Заточението е съдба на мнозина и поетът открива тази нишка на изживяването, която предизвиква съчувствие и разбиране на чуждата болка.

Откъсването от родния бряг е ситуирано във времето на залеза, а постепенно, към края на творбата, настъпва нощта. Граничното време между деня и нощта, между светлината и мракът е заредено с опасности. Великолепният морски залез с озарените от последните слънчеви лъчи и „алещите” вълни, се превръща в тягостна картина на раздялата. Затихналото спокойствие море е художествен полюс на накипелите в гърдите на пленените бунтовници, силни чувства на ярост, болка, любов и отчаяние.

*От зник-слънце озарени,
алеят морски ширини;
в игра стихийна уморени,
почиват яростни вълни...
И кораба се носи леко
с попътни тихи ветрове,
и чезнете в мъгли далечно
вий, родни брегове*

Финалът на 1-ва строфа показва родното като чуждо нещо. Глаголът „чезна” притежава семантиката на постепенното загубване обезпътяване на нещата. Мотивът за превръщането на реалността в безпътен призрак, в чезнене и сенки прониква и в стиха „Света ще бъде и сън за нас”. Идеята за удрящия час е сигнал за непредотвратимото. Единствено в мислите и спомените живеят маркерите на родното. Свещената земя и нейните „свети” места са символично свързани със светлината: „Ще греят нам гроб зарица”.

В центъра на творбата, 3-та строфа се съчетава сблъсъка на противоположните чувства. Първите 4 стиха изразяват яростта, идваща от спомена за гнусното, предателство и омразата към „врага заклет”. Останалите 4 са посветени на любовта.

*Рушители на гнет вековен,
продаде ни предател клет;
служители на дълг синовен,
осъди ни врага заклет..
А можехме, родинно свидна,
ний можехме с докраен жар
да водим бой – съдба завидна! -
край твоя свят олтар*

Лирическото „ние”, заточениците изповядват своята най-висша представа за осмиленост на битието: „Да водим бой-съдба завидна!”.

Идеята за светостта на родното е препотвърдена – Родината е наречена с топлината на епитета „свидна”, а нейните предели са „свят олтар”. Следващата строфа напомня невъзвратимостта на предишния път. Корабът, който отвежда бунтовниците, „лети”. Самият глагол подсказва необратимостта на събитията. Самото пътуване по море е допълнителен сигнал за изпитание. Народопсихологията на българина е отчуждена от морското пространство и пътешествията по море. Морето е безкрайна шир, в която няма видими пътища, не остават

ПЕЙО ЯВОРОВ - „ЗАТОЧЕНИЦИ ” (АНАЛИЗ)

следи и пътниците изпитват страх от неясния път завръщане – при заточениците на Яворов такъв няма.

В четвъртата строфа отново е описана пейзажна картина.

Паднала е тъмна нощ. В унисон с това се представя познатия мотив за отдалечаването и отчаяното прощаване с родното. Корабът, който отвежда бунтовниците, лети. Последните силуети на скъпото, родното са отново под знака на сакралното - чутния Атон е последната светиня на българското, която се мярка пред очите на изгнаниците. Морето е безкрайна шир, в която няма видими пътища, не остават следи и това буди страх у заточениците, че няма отново да видят родината си.

Последната пета строфа носи обобщаващия драматизъм за стихотворението. Повторението за сетен път е заредено с предчувствие за най-страшното - смъртта. Героите са с угаснал взор. Сърцата им са препълнени с отровата на горчивата скърб и накупели сълзи.

Финалният възглас „Прощавай роден край!” е категоричен знам за буквалната раздяла на синовете с майката, на бунтовниците с родината. Възгласът съдържа многозначителността на прошката и прощаването-прошка заради неизпълнения докрай синовен дълг и прощаването като окончателна раздяла заради неизпълнения докрай синовен дълг и прощаването като окончателна раздяла.